

El president veneçolà, Nicolás Maduro, al costat de la presidenta del Tribunal Suprem de Justícia, Gladys María Gutiérrez, el passat 2 de febrer.

És dimecres al vespre i uns trenta pensionistes s'han reunit en una habitació gran i ben il·luminada en un centre comercial en bona part abandonat a Santa Teresa, un barri superpoblat i en decadència al centre de Caracas. Després d'un vídeo i alguns anuncis, Alexis Rondón, un funcionari del Ministeri de Moviments Socials i Comunitats, comença a parlar. "Chávez viu", diu. "No us equivoqueu: la nostra revolució és més forta que mai".

Les declaracions incoherents de Rondón durant els següents 45 minuts contradiuen aquesta afirmació. Mentre explica que Veneçuela s'enfronta a una "guerra econòmica", demana a la seva audiència que busqui estrangers a les cues d'aliments, que podrien ser aprofitats o esvalotadors, i els anima a elaborar un cens del districte per identificar activistes de l'oposició i partidaris del Govern. "Cal imposar controls se-

Una revolució a l'espera

La mala gestió, la corrupció i la crisi del petroli debiliten el règim d'Hugo Chávez.

vers", adverteix. "Aquest serà un any de lluita".

Sobre aquest tema, si més no, Rondón té raó. Setze anys després que Hugo Chávez assumís el poder a Veneçuela, i dos anys després de la seva mort, la seva "Revolució Bolivariana" s'enfronta a les amenaces més greus que mai hagi patit per la seva supervivència. El règim s'està quedant sense diners per importar el que necessita i per pagar els deutes. Hi ha escassetat de productes de prime-

ra necessitat, des de llet i farina fins a xampú i bolquers d'un sol ús. Cada dia es formen cues fora dels supermercats, sovint de diversos centenars de persones. Deu pacients de l'Hospital Universitari de Caracas van morir durant el període de Nadal a causa de l'escassetat de vàlvules cardíacues.

Tant l'impagament del deute com les mesures per evitar-lo suposen un risc per al règim. L'antic règim va pel camí de perdre les eleccions parlamentàries

a finals d'aquest any, cosa que podria anar seguida d'un referèndum per revocar el successor inepte i poc estimat de Chávez, Nicolás Maduro. Això podria conduir la revolució de Veneçuela a un final pacífic i democràtic durant el 2016. Però hi ha d'altres possibilitats més greus. Caracas va plena de rumors que les forces armades derrocaran el president.

Veneçuela pateix la combinació d'anys de mala gestió i corrupció i l'ensorrament del preu del petroli, que representa gairebé totes les seves exportacions. Chávez, un oficial de l'exèrcit, va ser el beneficiari de la millor època petrolera de la història. De 2000 a 2012, Veneçuela va guanyar al voltant de 800.000 milions en ingressos petrolers, cosa que representa, en termes reals, dues vegades i mitja els ingressos dels 13 anys anteriors. Va invertir els diners en el "socialisme del segle XXI".

Part dels diners es va invertir en atenció mèdica i habitatge de baix cost per als pobres, que veneraven Chávez com a un sant laic. Una altra part es va invertir en infraestructures: es van construir noves carreteres i línies de metro, amb anys de retard. Una altra part va ser lliurada en forma de petroli barat a Cuba i a altres països del Carib, de manera que assegurà a Chávez aliats lleials. La que potser era la major part dels diners va ser malgastada o simplement robada. Omplir un tanc de 60 litres de gasolina costa menys d'un dòlar al tipus de canvi oficial més fort. No és sorprenent que cada any, d'acord amb una estimació oficial, 2.200 milers de milions de benzina es passin de contraban a Colòmbia i Brasil, amb la complicitat de les forces armades.

A més de premiar els seguidors amb llocs de treball estatals (la nòmina pública s'ha més que duplicat en 16 anys), Chávez va expropiar o nacionalitzar 1.200 empreses, des de fàbriques d'acer a fàbriques de productes de neteja. La majoria d'aquestes empreses ara perden diners i necessiten préstecs del Govern per poder complir amb els pagaments a la plantilla, d'acord amb el que explica Víctor Álvarez, ministre d'Indústria de Chávez entre 2005 i 2006. L'Estat subjuga un sector privat encara extens a través de controls de preus, que no incentiven ni la inversió ni la producció.

Veneçuela importa molts productes alimentaris i de consum que solia produir

El resultat és que Veneçuela importa gran part dels productes alimentaris i de consum que solia produir, encara que no prou per satisfer la demanda.

Sota el mandat de Maduro, els controls s'han tornat més draconians. El Govern culpa els venedors al detall de les cues fora de les seves botigues, i no fa gaire va arrestar els caps d'una gran cadena de farmàcies i d'una companyia de supermercats, i va requisar les seves empreses. També hi ha el misteri dels controls de canvi de moneda. Fins que es va modificar aquest mes, hi havia tres tipus de canvi oficials diferents, que van des del dòlar que equival a 6,30 per comprar aliments i medicines al dòlar que equival a 50 per a moltes altres importacions. Al mercat negre, un dòlar equival a 180 bolívares. Com que la denominació més gran és de 100 bolívares, les transaccions monetàries impliquen grans feixos de bitllets.

Aquest sistema és una invitació al frau: aquells que tenen bons contactes i als quals s'assignen dòlars barats els envien a l'estranger o els canvien al mercat negre. Només l'any 2012, entre 20 i 25 mil milions es van estafar d'aquesta manera segons Jorge Giordani, que com a guru econòmic de Chávez va ser l'arquitecte del sistema. Potser el principal èxit del chavisme ha estat la creació d'una nova elit de rendistes del petroli, coneguda com a "boliburgesia".

Fins i tot abans que el preu del petroli s'ensorrís, el "socialisme del segle XXI" s'havia tornat inassequible. En lloc d'estalviar aquells ingressos petrolers extraordinaris, com hauria estat prudent, el Govern va acumular deute. El govern i PDVSA, l'empresa petrolera estatal, van emetre més deute que qualsevol altra economia emergent entre 2007 i 2011. El dèficit fiscal es dirigeix cap a un 20% del PIB aquest any, segons economistes independents.

L'economia probablement es va con-

traure un 4% el 2014 i encara es contractarà més aquest any. El 2013, un terç dels veneçolans vivien en la pobresa, superant les dades de l'any anterior quan, segons la Comissió Econòmica per l'Amèrica Llatina i el Carib de les Nacions Unides, els pobres representaven una quarta part dels veneçolans. El 2014, la inflació va pujar fins a un 64% fins al novembre.

Ara Veneçuela s'enfronta a una contracció brutal si el preu del seu petroli (gran part del qual és pesant i sulfurós) es manté al nivell d'aquesta setmana, a uns 50 dòlars per barril. Fins i tot si el Govern encara limita més les importacions fins a 35.000 milions de dòlars (en contrast amb els 50.000 milions de 2014), aquest any Veneçuela encara s'enfronta a un dèficit de finançament extern de 30,5 mil milions de dòlars, d'acord amb Tamara Herrera de Globalsource Partners, una consultora econòmica.

Això inclou pagaments del deute per part del Govern i PDVSA que sumen 10,3 mil milions de dòlars el 2015. No obstant això, les reserves internacionals del banc central només sumen 21,4 milers de milions. El Govern s'ha compromès a fer un pagament del deute de mil milions d'euros el 16 de març.

Maduro va passar la major part de gener de viatge a l'estranger a la recerca de préstecs d'emergència, sense cap èxit tangible. A més de les seves reserves oficials, el Govern podria disposar d'uns 20 milers de milions addicionals en fons opacs. El 10 de febrer va anunciar canvis en la regulació de tipus de canvi per cobrar a alguns dels importadors una xifra més propera a la taxa de dòlars del mercat. Però aquest canvi no està a l'altura del que es necessita per ajustar l'economia a l'escassetat de divises. El Govern pot quedar-se estancat fins a l'octubre, quan els pagaments d'un deute de 5.000 milions iniciïn el venciment. Deixant de banda l'augment del preu del petroli, el Govern s'haurà d'enfrontar a una elecció dolorosa: no pagar el deute, cosa que podria permetre als creditors apoderar-se d'actius, incloent-hi les refineries estrangeres de PDVSA, o bé imposar una devaluació més gran i fer encara més pressió sobre les importacions.

Un règim patrimonial. Maduro, antic conductor d'autobús, no té ni l'as-

A l'esquerra, un supermercat de Caracas, i a la dreta, una plataforma petrolera. La caiguda del preu del cru ha afectat i molt l'economia veneçolana,

túcia política ni l'atractiu popular de Chávez. El seu índex d'aprovació ha davallat fins al voltant del 20% en les enquestes d'opinió. És indecís per naturalesa, explica una font que el coneix. Però, si s'ha negat a prendre qualsevol de les dures mesures necessàries per establir l'economia és, sens dubte, perquè tem la ira de la seva pròpia base política si es retiren els subsidis. La seva primera prioritat és apuntalar el seu suport dins del règim.

Superficialment, Maduro ha tingut èxit. Va deixar de banda diversos ministres poderosos i els va reemplaçar amb oficials militars. Ha construït una tribu política lleial, centrada en la seva pròpia extensa família i la de Chávez, segons el que explica Margarita López Maya, una sociòloga. Molts dels familiars de la dona de Maduro ocupen llocs de treball en l'administració. "Aquest Govern és patrimonial", comenta López Maya.

L'Estat autoritari de Maduro va directe al totalitarisme. El 27 de gener, el ministre de Defensa va emetre un decret inconstitucional que permetia a les forces armades utilitzar les armes contra les protestes si es tornaven violentes. Agents d'intel·ligència cubans, la policia, les forces armades i els ministeris, alerten de qualsevol signe de dissidència. Chávez va prendre el control del poder judicial i de tots els altres poders constitucionalment independents de l'Estat. Un grup d'advocats

va estudiar més de 45.000 sentències emeses entre 2004 i 2013 per les cambres constitucionals, administratives i electorals de la cort suprema i van veure que en cap cas no fallaven en contra del Govern.

Sota el mandat de Maduro, el que el Govern anomena "hegemonia mediàtica" ja està aconseguit. Membres del règim, que actuen a través de testaferros, han comprat els mitjans de comunicació de l'oposició després d'haver-los debilitat econòmicament amb boicots publicitaris promoguts oficialment i amb la negativa del Govern d'aprovar la importació de paper de diari. Segons Miguel Henrique Otero, director d'*El Nacional*, el seu diari només el formen un grapat d'independents que sobreviuen. En aquest cas, la supervivència ha significat la reducció de 1.100 empleats el 2008 a 350 actualment, i ha suposat una retallada en el tiratge de 110.000 exemplars a menys de 50.000.

Fins i tot quan la repressió augmenta, el règim es veu debilitat per divisions internes. Alguns chavistes reformistes, com Víctor Álvarez, argumenten que el Govern hauria de rebutjar el subsidi del petroli, unificar el tipus de canvi i confiar en el sector privat per reactivar l'economia. D'altres critiquen Maduro des de l'esquerra. Marea Socialista, un grup amb seu a la universitat, acusa el Govern de ser corrupte i burocràtic, i a Maduro de traïr Chávez. S'està preparant per abandonar el partit del Govern,

el Partit Socialista Unit de Veneçuela (PSUV).

Un altre signe de decadència va arribar el gener passat quan Leamsy Salazar, un capità naval que durant deu anys va estar al càrrec de la seguretat personal de Chávez, va aparèixer als Estats Units. Es diu que ha explicat als fiscals que Diosdado Cabello, el cap de l'Assemblea Nacional, que és la segona figura més potent del règim, dirigeix un càrtel militar de narcotràfic. Cabello nega les acusacions i afirma que imposarà una demanda.

Una oposició creixent. En una zona de camps verds coneguda com Valles del Tuy, a una hora de Caracas, hi ha Santa Bárbara de Dos Lagunas, una barriada rural de construcció pròpia formada per cases petites i més o menys acabades de maó o de formigó. Sota el sol ferotge de mig matí, uns 200 residents, la majoria dones, es reuneixen al voltant d'un tendal. Han vingut per conèixer Henrique Capriles, el governador del seu estat. Capriles lidera una facció centrista de l'oposició; va perdre per un marge estret les eleccions presidencials contra Maduro el 2013 (i afirma que, de fet, el va guanyar).

En aquelles eleccions, el PSUV va guanyar per un bon marge a Dos Lagunas. Ara, Capriles, un home prim de 42 anys i d'ulls vivaços, rep una benvinguda càlida. Reparteix vals per a materials de construcció, promet reparar

molt dependent d'aquesta matèria primera.

dues pistes esportives, i escolta les queixes sobre un clavegueram que vessa i les males condicions d'habitatge. Hi ha pocs diners, explica, i la prioritat són els més necessitats. "El Govern vol que tothom depengui de l'Estat, per controlar la gent i fer-li xantatge. Això s'ha acabat".

La carta més forta de Maduro és la fracturació de l'oposició, que està dividida entre un grapat de partits i dos corrents principals. Els radicals, encapçalats per Leopoldo López, antic alcalde d'un districte ric de Caracas, volen enderrocar Maduro a base de manifestacions. Aquest partit va promoure les protestes d'ara fa un any en què van morir 43 persones. López ha estat a la presó durant un any acusat de càrrecs falsos i com a pres polític, manté.

L'estratègia de Capriles és guanyar les eleccions parlamentàries previstes a finals d'aquest any, i potser aleshores desencadenar un referèndum per revocar Maduro, un fet que la Constitució permet el 2016. Privat d'exposició mediàtica, Capriles creu en la política porta a porta, un tipus de política que se li dona molt bé. Explica que el canvi només es pot aconseguir guanyant-se molts chavistes desil·lusionats, un fet que ara sembla possible. "El país és molt diferent que fa un any", diu. Les dues ales de l'oposició s'acosten amb l'ajuda de l'Església catòlica.

Fins i tot durant l'apogeu de la popularitat de Chávez, l'oposició tenia el suport d'un de cada tres veneçolans. Actualment, les enquestes suggereixen que el doble de veneçolans s'identifiquen a si mateixos com a partidaris de l'oposició més que com a chavistes. Però molts se senten alienats pels dirigents de les dues parts.

Els seguidors del PSUV a Santa Teresa repeteixen la versió oficial que Veneçuela està amenaçada per "l'imperi" (és a dir, els Estats Units) i pels paramilitars colombians. López, segons la propaganda, és un feixista a qui agradaria privar els pobres de tot el que han guanyat. El mateix Maduro traça un paral·lelisme entre el seu Govern i el Salvador Allende a Xile, enderrocat pel cop d'Estat de Pinochet amb el suport de la CIA el 1973.

Aquest paral·lelisme és fals. Allende potser governava malament, però governava democràticament, no com Chávez o Maduro. A diferència dels que van conspirar contra Allende, a

Veneçuela els demòcrates són a l'oposició. I els Estats Units, a part d'una iniciativa recent del Congrés per imposar sancions als responsables dels abusos comesos durant les protestes de l'any passat, s'han mantingut ben lluny de Veneçuela. Una enquesta realitzada per Datanàlisis, una empresa enquestadora, va detectar que només el 22% dels enquestats encara es creuen l'argument del Govern que són víctima d'una "guerra econòmica".

Si es produeix un cop d'Estat, serà perquè l'exèrcit decideix que Maduro ja no és capaç de defensar els seus interessos o perquè les penúries provoquen una explosió social, un fet que representa la por més profunda del règim. L'amenaça real al Govern pot venir amb les eleccions parlamentàries, que, segons les tendències actuals, és gairebé impossible que guanyi. Per primera vegada, el chavisme s'enfronta a la possibilitat de triar entre perdre unes eleccions o recórrer al frau electoral a cancel·lar les eleccions en un autocop d'Estat.

Però ni tan sols unes eleccions netes no resoldran la qüestió de qui assumirà la responsabilitat de l'ajust econòmic dolorós que la incompetència corrupta del règim ha fet inevitable. Es parla d'un Govern d'unitat nacional amb participació de l'Església després de la votació parlamentària. Això, si més no, augmentaria les possibilitats d'una transició pacífica des d'un règim fracassat.

© *The Economist*

Traducció de Paula Arnas Antolín

Cines Babel Vicente Sancho Tello, 10. · València

Birdman

d' **Alejandro González Iñárritu**

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS : 4,40 € De dilluns a dijous i 6€ cap de setmana. (Cal acompanyar el justificant de pagament)	Si ets lector d'EL TEMPS: 5,60€ de dilluns a dijous excepte vespra de festiu i festius.
--	---

